

ספר עמוד ז איסורים שאינם נעשים רע בריות כי אם לשמים יראים 490

סימן תכג [פ]

לעבוד בעבד כנעני שגופו קנוי. צוה הב"ה שהקונה עבד מן האומות או יליד בית הוא, שיתעבד בו ולא ישחררו כדכתיב ב' בהר סיני לעולם בהם תעבדו ובניטין בהשולח (ג' ז') לעולם בהם תעבדו רשות ר"ע אומר חובה וכד"ע ק"ל דקאי רב יהודה כותיה דאמר ר"י בניטין בהשולח המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר לעולם בהם תעבדו ר' אליעזר ור"ג קיימי נמי כר"ע והוי ר' ישמעאל יחיד במקום רבים (א) ר' אליעזר דתניא לעולם בהם תעבדו ר"א אומר חובה ור"ג דתניא בביתובות ירושלמי פ"א (ב) האשה שנתארמלה מעשה בר"ג שהפיל שן טובי עבדו בא אצל ר' יהושע א"ל מצאתי לו עילה לשחררו אלמא בלא עילה אסור ואמר רבא (ג) בהשולח בהני תלת מיבי נחתין בעלי בתים מנכסיהן דמפקי עבדיהון לחירות וכו' ובמקום מצוה שרי לשחרר דתניא בהשולח ובברכות פ' ג' שאכלו (מ"י ז') מעשה ברי' אליעזר שבא לבחכ"ג ולא מצא עשרה שיחרר עבדו והשלימו לעשרה ואמרינן התם טעמא דמצוה שאני ומגלן דבמקום מצוה לא איירי קרא דאי ליכא טעמא מן הדין היה לנו לבטל תפלה דשב ואל תעשה ולא לשחרר עבד שעושה מעשה ומגלן דדחיא ואמרינן עבד מעשה לעשות מעשה מפני ביטול עשה בשב ואל תעשה דתנן בב"מ פ' השוכר את הפועלים (ד) ראינו שאינו נוהג כשורה מנין שאתה רשאי לשעבד בו כעבד ת"ל לעולם בהם תעבדו ובאחיכס בני ישראל הלכך יש לנו לומר דומיא דבאחיכס מה אחיכס אינך רשאי להשתעבד בהם אלא במקום שאין עבודה (ה) וביטול מצוה דהא בנוהג כשורה אסור ואם הוא עסוק במצוה שיש ביטול

תועפות ראם

בחי' מהרד"ס לשה"מ של הרמב"ם ל"ח שכל"א דחק בזה ולא הביא ד' הסג"ג ונזכרין קושיא העומה שכל מהרד"ס שם והיא קושיית הגרעק"א דזו"ח שפיר התי' לא נגענו עיין בם' אשי ישראל' למס' שבת ג' א' תול"ה מ"ס שכל' ישוב לזה ועיין בם' בנין שלמה להגאון מהרש"ל ז"ל בתיקונים והוספות סי' כ"ח ובהגרס"ס סוכה מ"ב א' וכן' דברי מרדכי להג"מ ר' מרדכי פרידבורג חלו"ם סי' ז"ט אות ח' כו' ושם בסי' ס"ב כ' בדעת הסג"ג דס"ל דנעשה בדבר מזה לא עבר איסור תורה עיי"ש הכרח לזה, ורואית בם' עמק הלכה סוף חלו"ם שכל' בדיון ברכה על קריאת המגילות ל"ל דלא יבדק עליהם דאם צרכה א"כ אסור לקרותה' בצצת כדל"ה ה"ס במגילה משום גזירה דרבה א"י דאינו אלא מנהגא ולא חיישין לצדק אמנהגא בעלמא כו' עכ"ל ועיין בם' מעשה רב מנהגי הגר"א ז"ל סי' קע"ה שהקשה חכם להגר"א כקושיית העמק הלכה והס"ג הגר"א עיי"ש בהגהות ועיין בתוס' פ"א דמגילה מ"ב בתו"ס ד"ה חל להיות כו' כדברי הגר"א: (א) והא דלא סגי לרבינו משעם דהלכה כר"ע מחבירו משום דליכא מ"ד כתובות פ"ד ב' משין איתמר ואי עביד ליהודין לא מהדרינן עובדא ומש"ה אחר דהו"ר ר' ישמעאל יחיד במקום רבים ומהדרינן עובדא והר"ק כ' בלמא דק"ל הלכה כר"ע מחבירו הלכך הלכה כר"ע יהודה דקאי כוותי' ועיין לעיל סי' ק' אות ז'. (ב) פ"א. ס"ס וז"ל פרק אלז נערות. ונדרסם הגירסא ב' האשה שנתארמלה וגם שם מ"ס, והא דהניא רבינו ד"ו מהירושלמי ואט"ג דהכי איתא בגבלי ב"ק ע"ד ב' ופרש"י שם וכו' שמח לפי שעבד כשר היה והיה מתאווה לשחררו אלא שהמשחרר עבדו עובר בעשה ל"ל משום ד"ל דאט"ג דרשאי היה לשחררו מ"מ היה שמח שאירע בידו כך ש"מ דמן השמים הוא שיסחררנו דעבד כשר היה ודלא כפרס"י מש"ה ה"ר מהירושלמי שם שאלמו שם בפי' דקסבר אסור לשחרר ודע דגם ר' יוחנן ס"ל חובה צ"ב ק"ל א' וממ"ס בפסחים ק"ג א' בתך צגרה שחרר עבדך ותן לה לכאורה משמע נמי דס"ל המשחרר עבדו עובר בעשה אלא משום דבתך צגרה קמ"ל דשחרר עבדך ותן לה דדבר מזה שאני ויש לדחות דאט"ג דאינו אלא רשות מ"מ יותר טוב לישא מיוחס מלהשיא לעבד משוחרר קמ"ל דאפ"ה מאחר שבתך צגרה אל מאחר להשיא אפי' לעבד משוחרר ואח"כ הרב המופלג בתו"ס של"ס הערני שם' מרגליות התורה להג"מ זני הירש תלמיד הגר"א צטער אומר השכחה כ' במס' ברכות מ"ז ב' צוה"ל אך מה שקשה לי עובד כנאן דליתא בריש מס' סוטה לעולם בהם תעבדו ר"א רשות רע"א חובה וא"כ מתי' פריך כנאן והגר"א המשחרר עבדו עובר בעשה דלמא ר"א סובר כר' ישמעאל ויש לקושיא זו חירוף דרך פילפול ואכ"מ וז"ע עכ"ל והוא פלא דהיא קושיית הגמרא גיטין ל"ח ב' ודילמא ר"א ס"ל כנ"ד רשות ומשני שם לא ס"ד דתניא בהדיא ר"א אומר חובה ולגודל הפליאה ל"ל צנו ותלמידו דכונתו קושייתו הוא דילמא ר"א סובר כר' ישמעאל ואי מבוס דתניא בהדיא ר"א אומר חובה א"כ הכי הול"ל צברכות שם והכי עביר הכי והתניא לעולם בהם תעבדו ר"א חובה ומתי' פריך כנאן והגר"א כו' דיש לדחות קושיא זו ולא פריך עדיפא מדר"א אדר"א ולא זכינו לראות תירוטו ע"ד הפילפול. (ג) רבא לפיטו דבה ובא"ז ח"ב סי' תכ"ז כ' דאמר רבא וכו' הרב אלפס ב' כל כתבי. (ד) השוכר את הפועלים, ס"ס וז"ל איזהו נאך [ע"ג ב']. (ה) עובד וביטול מזה, פי' ש"ע עובד שאלו עובדין בו יחבש ע"ז ממנוה ונדרסם הגי' עבירה וביטול מזה והנה החוס' במוסר ג' ב' ד"ה כתיב ב' דקר דלחיו נאך אסמכתא בעלמא הוא וקנס החמים הוא כדי לייסרין ולפ"ד רבינו כראש דס"ל שהוא דלורייתא דמזה ילפינן גם לעבד כנעני שאמר לעולם בהם תעבדו שאינו במקום מזה אלא דיש לומר לפ"ד רבינו דלר"ע דס"ל לעולם בהם תעבדו חובה א"כ גם בשאינו נוהג כשורה חובה וזהו חידושא דקרא ובאחיכס מש"כ לר' ישמעאל דלמר רשות ל"ל קרא ובאחיכס לרשות דסברא הוא ומש"ה אמרו במוסר שם לר' ישמעאל איירי ומיושב קושיית החוס' דסוטה שם ושם דברי רבינו פלה יתישב קושיית החוס' דברכות מ"ז ב' ד"ה מזה לה"ר דפי' דמי שמת לו מת צו"ס האחרון דאבילות טוב כו' דהכא חיינן תפלה דרנאן ודחיא קרא דלעולם בהם תעבדו ועיין בהר"א פ"ג דמ"ק סי' ג' אבל לד' רבינו מי חל דעשה דלעולם בהם תעבדו שאני דליכא אלא במקום שאין ציטול מזה אלא במקום

ספר עמודי איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים רמו

מצוה בשיעבודו אי אתה רשאי להשתעבד בו שהרי נוהג כשורה אף עבד לא איירי קרא אלא במקום שאין עבודה וביטול מצוה אבל במקום מצוה אתה רשאי לשחרר:

סימן תכד [תא]

לעשר מעשר בהמה. את ה"א תירא ותעבוד לעשר בהמתך ולהביאם בבית בחירתו דכתיב ב' אם בחקותי וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קדש לה' ותניא בת"כ מניין מעשר בהמה בעמוד ועשר ת"ל יהיה קדש מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר (א) אין מעשרין מן החדש על הישן אלא בהמות הנולדות באותה השנה דתניא בספרי עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה מלמד שאין מעשרין משנה לחברתה אין לי אלא מעשר שני שבו דבר הכתוב מניין לרבות שאר המעשרות תלמוד לומר עשר תעשר מניין למעשר בהמה שאין מעשר משנה לחברתה ת"ל עשר תעשר שנה שנה (ב) ואיוזו היא ר"ה שלהן כדתנן בראש השנה [ג' ה'] באחד באלול ר"ה למעשר בהמה ר"א (ג) ור' שמעון אומרים באחד בתשרי והתם בגמרא [ח' ה'] מפרש טעמא דכולהו. וכמה יהיו קרובין זה לזה ויצטרפו לפטור (ד) זה את זה כדתנן בבכורות פ' אחרון [י"ד ג'] מעשר בהמה מצטרף כמלא רגל בהמה רועה וכמה רגל בהמה רועה ששה עשר מיל פ"י (ה) כמו שהרועה מניח רגל בהמותיו לרוץ ולרעות ותניא בת"כ מניין שאין מעשרין מן הצאן על הבקר ומן הבקר על הצאן ת"ל וכל מעשר בקר וצאן יכול לא יעשרנו מן הכבשים על העזים ת"ל וכל מעשר בקר וצאן כל הנשמע צאן אחד פ"י כל הנקרא צאן דבר אחד הוא תנן בבכורות פרק אחרון [י"ג ג'] הלכא והניית לו במתנה והשותפין פטור ממעשר בהמה ותנן [י"ז ה'] הכל נכנסין לדיר להתעשר חוץ מן הכלאים והטריפה ויוצא דופן ומחוסר זמן והיתום איזה יתום כל שמתה אמו או שנשחטה ובגמרא התם מפרש טעמא דכולהו. ותניא בת"כ כל אשר יעבור תחת השבט

תועפות ראם

במקום מזה אתה רשאי לשחרר וכ"כ צביאור ווי העמודים אלא לדברי רבינו יקשה מאי פריך בברכות שם מה"צ היא הא צכ"ג ליכא עזירה כלל וכקושיית המג"א סי' ז' סק"ל לדברי הר"ן עיי"ש וצביאור פתח הדביר לס' העיטור הל' ביעור חמץ בדיקת בתי' אות ע"ג כ' דהר"ן סמך ענינו אסוניה דניטין ל"ה ב' דס לא מזכר כלל מזה דמה"צ ומזה דרכים שאי וא"כ י"ל צאמת דהסוניות פלוגי אהדי צדק דהכא וגם דהה"ג סמך ענינו אסוניה דניטין עיי"ש והנה לפמ"ל לדעת רבינו הך ברייתא דב"מ ע"ג. ב' ראית שאינו נוהג כשורה מניין שאתה רשאי להשתעבד בו ת"ל כו' אתה לר"ע ופי' רשאי חובת כערכין כ"ה ב' אע"פ שאינו רשאי ועיי"ש בחוד"א אומדן ולא קן כ' צעין אליהו לעין יעקב צ"מ ע"ג ב' עיי"ש:

(א) ציראים הגדפס כחזו כאלו אה"ו, ריה"צ אומר והעבדה מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר פ"י דילפינן העברה העברה מנכור אע"פ עשר חמץ מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר רבי אומר אלה המצות מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר וכו' בת"כ וכו' הסמ"ג עשין ר"ב אלא שחזר שם דברי הסמ"ג ש"כ שם ותניא בת"כ מניין למעשר בהמה בעמוד ועשר ריה"צ אומר כו' והוא ס"ס וכל"ל שם מניין למע"צ בעמוד ועשר ת"ל יהיה קדש מלמד שמע"צ בעמוד ועשר ריה"צ אומר כו' והנה ר"ע דרד"ש עשר חמץ מלמד שמעשר בהמה בעמוד ועשר קאי דריש נמי בספרי מעשרותיכם בשתי מעשרות הכ"מ אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן כמו שהביא רבינו בסמוך דברי הספרי והוצא בברכות כ"ג א' ואפסיד תרומתו דליתו ממ"ל והצאם שמה כו' מעשרותיכם ובשתי מעשרות הכ"מ אין ללמוד מזה שם"ע לעשר מעשר בהמה להכי אפשרך עשר חמץ למ"ע ואי משום עשר חמץ עדיין אין לנו יודעים מה לעשות מזה המעשר בהמה ואולי כמו המעשר דגן ליתנו ללוים ולכהנים מש"ה כתיב מעשרותיכם וכתיב חמץ וכלתם שם וכמ"ל רבינו בסמוך ועיין בסו"א לר"ה ד' ח' ע"א ולפמ"ל א"ש ובספרי דברים פ' ק"ה איתא ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש מניין למעשר בהמה שהוא בעמוד ועשר ת"ל עשר חמץ. (ב) שנה שנה. בספרי הגדפס עם הכות הנר"א ז"ל ליתא ב' חובות אלו וגו' הילקוט ת"ל שנה שנה ולו"מ סו"א דלפי מש"כ המדקדקים באותיות שם ממואל אחד שמהלפות זה צדו וא"כ שנה הוא כמו שנה תה"ס ח' ח'. (ג) ר"א ור"ש כו' הנה רבינו לא הכריע כאלו הלכה כדברי מי אולם הסמ"ג כ' צדו"ל ואיוזו ר"ה שלהן כדתנן בספרי באחד באלול ר"ה למעשר בהמה עכ"ל נראה דפסק דאחד באלול ר"ה למעשר בהמה והרמב"ם בפ"י מה"ל כזרות ה"ז פסק כר"א ור"ש דאחד בתשרי ר"ה למעשר בהמה. (ד) לפטור זה את זה. צעני איני מנין דברי רבינו אלא דהא ארצנו הציור עושה החיוב להכניסן לדיר ולהעשר שם היו רחוקות יותר ממ"ז מיל בגומל שאין מאפרפין שאין בהם עשרה פטורות לגמרי ואין זריכות להמחין עד שיוולדו לו עוד טלאים להפטרק לגורן אחר ומה זה שכתב רבינו לפטור זא"ל ואולי דרבינו ה"ק שם מאפרפות ונכנסין לדיר להעשר העשירי פטור את התשעה היוצאין מפתח הדיר לפטור משא"כ צכ"ג שאין מאפרפת אין האחד פטורין אלא כאלו"ל פטור משננו שאין בהם עשרה וס"ל וכמה יהיו קרובין זה לזה ויצטרפו לפטור זה את זה דוקא ולא שיהיו פטורין מחמת ענין כדחק כו'. (ה) פ"י כו' פרש"י צבאון הראשון רגל בהמה רועה. שהבהמה מתרחקת וסולכת כשהיא רועה ולפי"ז הפירוש חבת רועה העי"ן מוקד בקמן דחיבת רועה הוא על הבהמה שהיא רועה וצ"ל פרש"י כפי מה שהבהמות רחוקות זו מזו ויכולות להסתמר ברועה אחד ולפי"ז חבת רועה העי"ן מוקד בסגול וכאילו אמר כמלא רגל רועה הבהמה ופי' רבינו הוא פ"י שלישי דרגל בהמה פ"י רגל הבהמה ורועה הוא רועה הבהמה וז"ש כמו שהרועה מניח רגל בהמותיו לרוץ ולרעות ודו"ק וכו' הסמ"ג כלשון

492 ספר עמיד זאיסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים ראים

יהיה קדש (ו) אין לי אלא בזמן שקרא שמו עשירי מניין אפי' לא קרא עשירי ת"ל העשירי מניין שאם קרא לתשיעי עשירי לעשירי תשיעי ל"א עשירי ששלשתן מקודשים ת"ל העשירי יהיה קדש יכול שאני מרבה שמיני ושנים עשר אמרת לאו ונראה (ז) תשיעי נאכל במזמו עשירי מעשר אחד עשר קרב שלמים ומה היה עושה מזה המעשר היה עולה ואוכלו בירושלים דכתיב ב' ראה אנכי כי אם אל המקום אשר יבחר ה' א מכל שבטיכם וגו' וכתוב בתורה והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם וכתוב בתורה ואכלתם שם לפני ה' ותניא בספרי מעשרותיכם ר"ע אומר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן . תנן [ז' ב'] מעשר בהמה נוהג בארץ ובחול בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במקדשין ונוהג בבקר ובצאן והאידינא דלא (ח) מפרשי מעשר בהמה ומעמא אמר רבה בבכורות פ' אחרון [ז' ב'] משום תקלה פי' (ט) שלא יכשל בעבודתו ובנייתו ומנא תימרא דהייש לתקלה דתניא אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחייבין בזה ואם הקדיש והעריך והחרים בהמה תעקר פירות כסות וכלים ירקבו הלכך תקנו שלא יפרישום ולא יקרא עליהם שם מעשר שאם (י) הפרישום ולא קרא עליהם שם מעשר אין עליו שם מעשר דתנן [ז' ב'] היו לו מאה ונטל עשרה עשרה גמל אחד אין זה מעשר ר"י אומר מעשר והלכה כרכנן ומעמא מפרש כבריהא דכתיב עשירי יהיה קדש ואע"פ שפרשנו למעלה דבעמוד ועשר קאי עקרו חכמים לעשה שהוא שב ואל תעשה משום תקלה וכן בידם לעקור דבר מן התורה במקום תקנה כדאמרין ביבמות פ' האשה רבה [ז' ב'] וצו חכמים להפריש ולעשר מעשר בהמה בן פרקים דתנן [ז' ב'] ג' גורנות למעשר בהמה בפרוס הפסח בפרוס העצרת בפרוס החג דברי ר"ע בן עזאי אומר בכ"ט באדר באחד בסיון בכ"ט באב ר"ש בן אלעזר (יא) אומר באחד בניסן באחד בסיון בכ"ט באלול ומעמא דבולחו מפרש בגמרא .

סימן תכה [תג]

ראייה. בא וראה כמה חיבב הב"ה את ישראל הפך שיראו במקום שכינתו דכתיב ב' ראה אנכי שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ולא יראה את פני ה' ריקם ותניא בחגיגה [ז' ב'] הכל חייבין בראיה חוץ מחרש שוטה וקטן וטומטום ואנדרוניגוס ונשים ועבדים שאינן משוחררין והחייגר והסומא והזקן והחולה ומי שאינו יכול לעלות ברגליו ומעמא דבולחו מפרש בגמרא . פי' חרש שאינו שומע (א) ואינו מדבר והרי הוא כשוטה . שוטה מפרש בחגיגה [ז' ב'] איזהו שוטה הלן בבית הקברות והמקדש כסותו והיוציא יחידו בלילה וכי עביר להו דרך שמות אפילו באחד מהם (ב) פ"א זכור להוציא הנשים זכורך להוציא טומטום ואנדרוניגוס ומעמא (ג) דאצטריך קרא למעוטי כשבציו מבחין דאי לא הכי הו"ל ספק ומספק לא היינו מחייבין אותו לעלות ולא איצטריך קרא ותניא אחרים אומרים (ד) המקמץ והמצרף נחשת והבורסקי פטורין מן הראיה שנאמר כל זכורך מי שיכול לעלות עם כל זכורך יצאו אלו שאינם יכולין לעלות עם כל זכורך פי' מפני שריחם רע . וכאשר יבאו לראות צריכין לעשות צדקה או קרבן דכתיב לא יראו פני ריקם ותני בספרי ריקם מן הצדקה

תועפות ראה

כלשון רבינו . (ו) יהיה קדש א"ל כו' ת"ל העשירי עיין בכורות ל"ט א' שהביאו הנרייתא דזה"ל א"ל אלא שקרא שמו עשירי לא קרא שמו עשירי מניין ת"ל עשירי קדש מ"מ ובהח"ה בחקותי כו' קט"ז פי' ממה שלא אמר העשירי יקדש משום שיהיה קדש מעמא אפי' לא קרא שמו וא"ל מש"כ רבינו מה ת"ל העשירי אינו מדויק וז"ל כמש"כ בגמרא ת"ל העשירי קדש או כלשון ת"ל העשירי יהיה קדש ועיין בכורות ב' רע"ב בפס"ט ש"כ וכל מעשר בקר ואלן משנע בין שקראו הוא עשירי בין שהיה עשירי למנין ולא קראו עשירי עכ"ל וז"ל הרע"ב בפס"ט פ"ט דכורות מ"ה ד"ה שלשתן מקודשים דכתיב וכל מעשר בקר לרבות תשיעי ואחד עשר ואינו רבינו כ' בסמוך ת"ל העשירי יהיה קדש וכ"ה בת"כ . (ז) ונראה בדפוס ליתא תיבת ונראה וכתוב תח"ו תיבת וכו' ונכון . (ח) דלא . ז"ל לא וכ"ה בדפוס . (ט) פי' כו' ורש"י שם ד"ה משום תקלה סיים דה גמי "לא שוחטו בלא מו"ס והרביה הזכיר פ' בחקותי ד"ה וכל מעשר בקר וגו' כ' ע"ד רש"י נראה דהוסף טעם זה בשביל עו דליתו בנייה ועבודה עכ"ל . (י) שם כו' לשון הדפוס שהפילו הפרישן כו' . (יא) רש"ל אומר כו' ז"ל ר"א ור"א אומרים וכ"ה בפ"ג דשקלים מ"א .

(א) שאינו שומע וא"מ. תמוז דאע"ז דנתייגה ז' ב' אמרו קתני חרש דומיא דשומע וקטן כו' וקמ"ן דתתן כו' שאינו שומע ואינו מדבר הא כו' אלל במסקנא אמר רבינא וא"ל רבא ח"מ והכי קתני כו' חוץ מחרש המדבר ואינו שומע שומע ואינו מדבר שפסור מן הראיה ועיי"נ ג' א' לענין רא"י. גמר רא"י רא"י מהקלל וא"ל חרש דומיא דשומע וקטן אינו אלל לענין שמחה ומה זה ש"כ רבינו לדין רא"י פי' חרש שאינו שומע ואינו מדבר והכי הוא כשומע ונפסקי חוס' ריש חגיגה איתא ג"כ בזה"ל חרש אינו מדבר ואינו שומע פסור מן הראיה עכ"ל מיהו דבזה"ל דהוי"ל של ואינו הוא וי"ל המהלך כמו או ור"ל חרש שאינו מדבר או אינו שומע פסור מן הראיה אלל רבינו ש"כ והכי הוא כשומע עכ"ל . (ב) מהס . ותניא בחגיגה פ"א [ד' א'] זכור כו' כ"ל . (ג) ועמא ז"ל וטומטום וכ"ה בדפוס . (ד) מדביא רבינו דברי

ספר עמר ו איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים רמז

ובצדקה זו אין שיעור כדתנן [י"א דףס'] אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והבכורים והראיון ואמרין בחגיגה [י' א'] אמר ר' יוחנן בסבורין אנו לומר הראיון אין לה שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה עד שבא ר"א ברבי ולימד הראיון אין לו שיעור לא למעלה ולא למטה אבל חכמים נתנו בו שיעור בש"א הראיה שתי כסף וחגיגה מעה כסף ובה"א מעה כסף. תולדה לראיה: חייבו חכמים קמן שהניע לחינוך ואסמכוה אקרא דכתיב (ה) דתניא בספרי כל זכורך להביא את הקטנים וכמה מניע לחינוך כדתנן [ריש חגיגה] איזהו קמן כל שאינו יכול לרכוב על כתיפו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית (ו) שנאמר שלש רגלים הא יכול לאחוז ולעלות חייב ותשלומי הראיה נהגו (ז) בני ישראל לעשות צדקה ברגלים:

סימן תכו [תד]

חגיגה. צוה הב"ה את ישראל שיקריבו שלמים בני רגלים דכתיב בפ' ואלה המשפטים שלש רגלים תחג לי בשנה וא"ל רב פפא לאבבי חגיגה [י' ב'] ממאי דחג קרבן הוא ומסקינן מדכתיב ויחוגו לי במדבר ויליף מדבר מדברי קבלה דכתיב הובחים ומנחה הגשתם לי במדבר מה להלן זבחים אף כאן זבחים ואע"ג דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן אפילו הכי גמרינן מינה ושמא גמרא היא ואסמכוה אקרא והיינו דתנן [ס"ט ע"א] הלכות שבת חגיגות ומעילות כהריון התלוין בשערה מקרא מועט והלכות מרובות וחגיגה אין לה שיעור מן התורה אלא חכמים נתנו לה שיעור דתנן [ריש חגיגה] בש"א חגיגה מעה כסף ובה"א שתי כסף ושלמי חגיגה אינם באים אלא מן החולין דק"ל בחגיגה [ח' א'] כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין:

סימן תכו [קבו]

שמחה בני רגלים. יתברך שם יוצרנו נצח צוה שישימחו ישראל בני רגלים דכתיב בפ' ראה אנכי ועשית חג שבועות לה"א וגו' ושמחת לפני ה' וגו' ובהג' הסוכות כתיב ושמחת בחגך, בחג המצות לא מצינו שמחה אבל מצינו גז"ש בשבת בפ' ר"א [ק"א ב'] דנמרי חמשה עשר חמשה עשר בחג הסוכות ועי"ל מדכתיב שלש רגלים תחוג לי בשנה למדנו מצות חגיגה בחג המצות ומדכתיב ושמחת בחגך י"ל שכ"מ שיש חגיגה יש שמחה (א) וזהו היא מצות שמחה כדתניא בערבי פסחים [ק"א א'] חייב אדם לשמח את בניו ואת בני ביתו ברגל שנאמר (ב) ושמחת אתה ובנך ובתך ועבדך ובמה משמחן ביין ר"י אומר אנשים בראוי להם

תועפות ראם

דברי האחרים משמע דפסק כמותם ועיין רמב"ם פ"ב דחגיגה ה"ב וכו' מ"מ שם דפסק רי"ק. (ה) דכתיב. תיבה זו ליתא דנפס ומשכ"ר ע"ש הספרי כ"ח בחגיגה ד' א' ועיין במכילתא ס"פ משפטים ש"ל שם בלויפת דקל להג"א ז"ל כל להוציא הקטנים ובכוריה המדות שם אות ק' הקשה ע"ז ולו"מ הו"א דט"ס הוא בל"ז וכו' כל להביא הקטנים וכדדרשת הספרי. (ו) הבית דברי ג"ס ובה"א כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית שנאמר כו' בל"ז. (ז) נהגו כו' וכו' רבינו לעיל ס"ס ש"ח ועיין דמח"ו סי' שפ"ד שם ובכל הרגלים אהה מוצא פסוק דקדק ציוס קרות איש כמתנת ידו עכ"ל ורבינו נתן מעט לדבר שהוא תשלומי הראיה.

(א) שכ"מ שיש חגיגה יש שמחה, עיין בשבט"ל השלם סי' רס"ב ש"ל שם דברי היראים, והסו"א בחגיגה ו' ב' הביא ד' היראים והקשה עליהם עי"ש והגרס"ש שם בק"א הקשה עמשכ"ר ועי"ל כו' דל"כ מאי פריך בחגיגה ח' ב' ור"א האי בחגך מאי עבד ל' ולא מוקי להא דכ"מ שיש חגיגה יש שמחה לחייב פסח בשמחה וכן הקשה בבאור ווי העמודים אולם רבינו היראים כ' לעיל סי' רכ"ז וז"ל שמחה בחג המצות ור"א השנה לא כתיב מנלן מהיקש דר' יונה בשבועות פ"א [י' א'] אלה תעשו לד' צוועדיכם א"ר יונה הוקשו כל המועדות זה לזה כו' וא"כ אין לומר דבחגך מיותר להך דרש"ל דכ"מ שיש חגיגה יש שמחה דל"כ הו"ל לומר גם לסיק וכו' שאין חגיגה אין שמחה דהיינו ראש השנה שאין חגיגה בזה בו אין מלכות שמחה זו אע"כ דבחגך מיותר הוא. לדרשא אחרינא וא"כ אין למעט ר"ס משמחה ולענין פסח לחיובא גינלי מילתא בעלמא הוא. עוד כ' היראים שם תמיא בספרי וזכרת כי עבד היית זה הכלל שהכל מהניס צעזרת פסח וחג עכ"ל ובנדרים סי' קכ"ז ליתא והתוס' בחגיגה ח' א' סד"ה ושמחת הביאו דברי הספרי דמעשרת הוא דדרשין לה דכתיב וזכרת כי עבד היית במצרים לומר כל שנה צעזרת מזה בפסח וחג כו' ונראה ל' דמשכ"ל התוס' שם מקודם ופסח ילפינן מזה בדיק דר"ל ג"כ למשכ"ל בסוף מדברי הספרי פ' ראה והסו"א בחגיגה ו' ב' כ' דהתוס' כוונתו להאי היקש דפי' הרא"ש כאן ובשם"ל ד' ויולגת בתי' והנהגה הגר"ז למס' פסחים ד' פ' כ' סי' ה' היקש שם התוס' דזה"ל דלמר בחגיגה י"ו מקיש חג השבועות לחג המצות לענין תשלומין ע"ש ואין היקש למחלה ילפינן חג המצות מחג השבועות לענין שמחה עכ"ל ועי"ש בצורף ורבינו לעיל סי' ש"ה כ' לענין מלאכת אוכל נפש שלא מצינו שהתירה בו התורה צעזרת יש לנו ללמוד שכל מלאכות שהותרו בחג המצות הותרו בחג השבועות ובחג הסוכות שהרי מצינו שהוקשו זה לזה כדלמדנו בחגיגה י"ז א' אמר ר"א אמר ר' אישעיא כו' אף חג השבועות יש לה תשלומין כל שבעה ולענין איסורי מלאכות והתירן בדיקש זה עכ"ל והרובק ס"ס ע"א כ' שמחה בחג המצות דילפינן ס"ו ס"ו מחג הסוכות. (ב) שנאמר כו' י"ל דרביס ס"ו י"א הנאמר בחג השבועות

494 ספר עמוד ז איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

(ג) ונשים בראוי להן מאי בבבל בבגדי צבעונים בא"י בבגדי פשתן המגוהצין ותניא ר"י בן בתירה אומר בזמן שבהמ"ק קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ועכשיו אין שמחה אלא בין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש. למדנו מכאן שכל שמחה הראויה לאדם לכל (ד) דבר המשמחו חייב לעשות ברגל וכל דבר שבלבו מוצא בו שמחה וקורת רוח באכילה ובשתייה ובכל דבר ששמחה היא לו חייב לעשות ברגל וכשם שהיחייב לשמח עצמו כך חייב לשמח את בניו ובני ביתו דכתיב ושמחת בחגיך אתה ובנך וגו'.

תועפות ראה

השנועות ולפינו נגמרא שם שנאמר ושמחת בחגך והוא הנאמר שם ס"ו י"ד בחג הסוכות וקשה למה לא הביאו מן המוקדם ובסמוך כ' רבינו ג"כ וכשם שהיחייב כו' חייב לשמח את בניו ובני ביתו דכתיב ושמחת בחגך אתה ובנך וגו' ועיין פסחים שם תוד"ה שנאמר וכו' שגדלם ס' קל"ו שנאמר ושמחת אתה וזיתך ובספרי דברים פ' ס"ד אמרו עה"פ דברים י"ב ז' ושמחתם וגו' אתם ובתיכם זו אשתו והיינו בשעת הרגל כמש"כ הפנים יפות שם פסוק י"ג ומשכ"ל את בניו ואת בני ביתו וכו' לפיטו ולעיל ס' רכ"ו כ' רבינו ציון ובנותיו ועיין ברכות כ"ד א' תוד"ה והתניא ובהנחות מלפני איתן שם שהעיר ע"ד התוס' מוסיף להכל. (ג) להם ונשים בראוי להן אהבים בראוי להם ציין ונשים כו' כל"ז וכו' שגדלם. (ד) מבוחר מדברי רבינו דלא כמש"כ התוס' במ"ק י"ד ז' ד"ה עשה דשמחת הרגל כו"ז לרבנן דושמחת היינו בשלמי שמחה דוקא אלא דעת רבינו כמש"כ ה"א בסי' ס"ה להוכיח דלוי"א ידי חובת ושמחת בחגך מן התורה. בכל מיני שמחה וא"כ אף כו"ז לדיכא קרבן. הוי מלות שמחה ביו"ט מה"ל ולכן לא כ' רבינו תולדה למלות שמחה בזמן שאין בהמ"ק קיים להכל לאורייתא. ורבינו צ"ב נחל איתן על הרמב"ם ס"ו מהל' יו"ט ה"ז שה"ל לדעת התוס' דמ"ק דעיקר שמחת הרגל מה"ל רק בשלמים אבל צ"ד ואפי' שמחה דלכילה ושתיה אינו מן התורה בכלל מלות שמחה כלל והוא מדתניא בפסחים ד"ה ז' ובפ"ב דבינה ר"א"ל אין לו לאדם ביו"ט אלא או אכול ושותה או יושב ושוה ר' יהושע אומר חלקו כו' ומוסיף וז' מוכח דמה"ל ליכא בלילה ושתיה ביו"ט משום מלות שמחה ולא מביעיה לר"א דסבר דשותה ואי צ"ל לא אכל כלל דלדודי' ודאי ושמחת אינו אלא בשלמים ובזו"כ אלא אף לר"י דסבר לא סגי דלא אכל כלל היינו מקרא דלכס [ואפי' בשבת דלא כחיוב שמחה מ"מ בעינן לכס לכ"ע] וס"מ דלוי"א מקרא דושמחת לא שמינן קאר שמחות מן התורה עכ"ל ובאמת לפיכך רבינו היראים כהן ראיתו לאו מידי היא שהרי רבינו אומר כאן שענין השמחה הוי שכל דבר שגלבו מולא בו שמחה וקורת רוח בלילה ובשתיה ובכל דבר ששמחה היא לו חייב לעשות ברגל ובגדלם סוף ובספרי וכו' כהנא"ל השלם ס' רס"ב ע"ה היראים וא"כ האדם שחור נפשו להיות יושב ושוה וזכו מולא נפשו שמחה וקורת רוח בודאי מקיים בזה מלות שמחה ושמחת בחגך אליבא דכ"ע ואפי' לר' יהושע וכמו שחלק ענין השמחה לפי ערך בני האדם דהיינו הקטנים קלניות ואנשים ממשכין דעתן ולכן של חילוקות אחרים שהם משמחין החינוקות נותן להם קליות ואנשים כמש"כ מהרש"ל בשם התוספתא הביאו הכ"ח בזה"ל ס' תתק"ט והענין נותן להם צדדים ותכונות ורשעים בצער ויין ועו"ל רבינו שכל שמחה הראויה לאדם לכל דבר המשמחו דר"ל לפי ערך בני אדם כמו כן יש חילוק בענין השמחה בלילה דבר שמחה בו האדם יותר חייב לעשות לשמח בזה ברגל ועו"ל רבינו וכל דבר שגלבו מולא בו שמחה וקורת רוח כו' דר"ל לפי ערך הדברים וא"כ צדור הדבר דאי לאו דכתיב לכס גם לר' יהושע ה' יכלת ציד האדם לבחור נפשו להיות שמח דבר תורה ממה שהוא יושב ושוה כל היום וזכו מקיים נפשו ושמחת בחגך אלא מדכ' רחמנא לכס דהיינו עונג קאמרי ר"א ור"י להיות אכול ושותה ואזל לה ראיה ה"א וכפי הנראה נמשך הכ"ח אחר מש"כ הרא"ש פ"ז דברכות ס"ג נראה לרבינו יהודה דחייב אדם לאכול פת ביו"ט משום שמחה משום חלקו חזיו לאכילה ועיקר אכילה הוא לחם כו' חובה היא משום שמחת יו"ט ע"כ וכ' שם המעי"ט והא דאמרינן אין שמחה אלא בצער כלומר בצער שיש שמחה אצל ודאי דפת צעי צהדי' כו' דעיקר שמחה בצער אצל שם הפת עכ"ל אבל צ"ב עמק הלכה השי' על המעי"ט שמפרש לאכילה ביו"ט תלוי במאי לאמר רחמנא ושמחת דהא לילי יו"ט הראשון דלילי' בכלל שמחה כפסחים ע"א א' ומחוייב לאכול בו כפסחים ז"ט ז' ועוד דהא חו"מ שמחה טהרה בו ואפי' פסק הרמב"ם דלא טעה צהמ"ז ולא הזכיר יעלה ויבוא אין מחוייבין דאין חייב לאכול בו פת אלא ודאי דלא תלי כלל בשמחה ומש"כ הרא"ש דחייב אדם לאכול פת ביו"ט משום שמחה משום חלקו חזיו לאכילה ועיקר אכילה הוא לחם ר"ל דעני' לכס דהיינו עונג כדאיתא בפסחים ס"ח ז' הכ"ח בשבת דבעינן נמי לכס דכתיב וקראת לשבת עונג ומ"ש בברכות שבת ויו"ט לא סגי דלא אכל התם צהמ"ז מיירי שסבר אכל ומסתמא ה' צריך לאכול והיתה האכילה עליו חוב ממילא ההזכרה חוב עיי"ש עוד הביא רא' הנהל איתן שם לד"ה דמ"ק מדתניא במ"ק ז' ז' גבי נעשים דכתיב וציוס הראות בו צער חי יעמא יש יום שאתה רואה בו ויש יום שא"ל רואה בו מכאן אמרו חזן שגולד לו נגע נותנין לו ז' המשתה לו ולביתו ולכסותו וכן ברגל נותנין לו כל ימות הרגל ואיכא למידק דמאי וכן ברגל דקנק דמשמע דרגל גריד מחתן הא אדרבה רגל עדיף דשמחה שלו הוא מן התורה ומסתבר טפי דנותנין לו משנעת ימי המשתה דחתן שאינו מפורש בתורה וכל עיקרו אינו אלא תקנת משה כו' וא"כ קשה דכיון דקאמי ברישא דנותנין לחתן אצ"ל דנותנין לכל אדם ברגל דמולא שמחה שלו מפורש בתורה אבל אי אמרינן כמש"כ התוס' במ"ק דביה"ז הוי שמחת הרגל מדרבנן א"ש לשון וכן ברגל לומר דאף צו"ל נותנין עכ"ל ואמי אומר דנ"ה ר"א' זו אינה מכרעת מכמה טעמים חדא י"ל דהוי"ז של וכן הוא במקום ש"י' וכו' ואילו אמר שכן ברגל כו' וטעמא קא יתנו לחתן שגולד לו נגע דנותנין לו ז' ימי המשתה שכן ברגל לכל אדם נותנין לו כל ימות הרגל וחתן צו"ל המשתה היינן לו כרגל. עיי"ל במש"כ המ"ל בפ"ו מהל' יו"ט דין ס"ו על ההיא דחתן בפ"ג דנגעים מ"ב חתן שגדלם בו נגע נותנין לו ז' המשתה לו ולביתו ולכסותו וכן ברגל נותנין לו כל ימות הרגל דהא דתנן וכן ברגל כו' מיירי דוקא בתחלה קודם שיקנק לעומתה אין רואין שמה ימלא טמא ונמצא חזן נספק לאכל אכל משקנק לעומתה שסבר הוא טמא אף אם חל שביעי שלו או יום י"ג ברגל רואין אותו בחול המועד דלא מיירי אלא בתחילה שהרי כתב חזן שגדלם בו נגע דהיינו בתחילה קודם שיקנק לעומתה וע"ז כ' וכן ברגל דהיינו ג"כ בתחילה וכחכמים דמתני' דמ"ק ז' א' דאיכא סברי לדיכא נער אלא בתחילה דוקא קודם

ספר עמוד ז איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים רמח

תנן בסוכה פ' לולב וערבה [מ"ה א'] ההלל והשמחה שמונה מלמד שהיב אדם בהלל ובשמחה ובכבוד יו"ט האחרון. של חג כשאר ימות החג ותניא והיית אך שמח לרבות לילי יו"ט. האחרון או אינו אלא לרבות לילי יו"ט הראשון אמרת מרבה אני לילי יו"ט האחרון שיש שמחה לפניו ומוצא אני לילי יו"ט הראשון שאין שמחה לפניו ומחאי מעמא מרבינן לילי (ה) שאר ימים טובים שהרי יש שמחה לפניהם:

סימן תכח [עא]

לגדע ולשרוף עבודה זרה. צוה הב"ה לגדע ע"ו ולשרוף דכתיב בפי' ראה אנכי ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא ותניא בספרי [ע"ו מ"ה א'] מכאן אמרו

תועפות ראם

קודם שנוקק אבל משנוקק דכבר הוא טמא רואין וכש"כ במוחלט דרואין אולי יסהרנו וזוהא דעלמא וזוהא דאשמו לא סבירא להו כלל עיי"ש בצורף בזה וא"כ ספיר אמרו וכן ברנל דומיא דחתן שגולד לו נגע בתחילה דוקא. ועי"ל דנקטו וכן ברנל נותנין לו כל ימות הרנל לשמעיין דמאורע טוב נרעתו ברנל ואפי' רנל קדים דמא"ס אין רואין נגעו במועד שמה ימלא טמא וממלא חנו נספך לבלל וכו"מ דאם עבר ובא להכנין והרחה לו את נגעו ואמר לו טמא אתה שהוא טהר נרעתו ואפי' ברנל ואפי' דרנל קדים יש לדון בדבר. דהנה דרשינא במנחת חינוך מ' קס"ט ס' בזה"ל ולשון הרמב"ם בכמה דייט' כ' אין רואים את הנגעים ובכמה דייט' כ' לשון פסול אפשר דכל הני דלוי רואין הוא דוקא לכתחילה אבל אם בדיעבד ראה וסימא או טיהר מעשיו קיימין ואפשר אף בדיעבד אינו כלום וכו"מ דאם עבר ונ"ל כיון דהוא מקרא דלוי רואין רק ביום ושאר דייט' הכל ילפינן מקרא וכן לא הוי כמו קדשים שבעינן טהר עליו הכתוב ע"כ אף בדיעבד אינו מועיל עכ"ל וא"כ ה"י דילפינן מקרא דוביום הראות בו דיש יום שאי אתה רואה דהיינו חתן ורנל א"כ אף בדיעבד שראוה הכהן וסימא או טיהר אינו כלום. אולם במ"ד ק' ד' ב' איתא הך ברייתא דת"כ וצוה הראות בו כו' מכאן אמרו חתן כו' וכן ברנל נותנין לו שבעת ימי הרנל דברי ר' יהודה רבי אומר אינו נריך כרי הוא אומר וזה הכהן ופסיו את הבית אם ממתניין לו לדבר הרשות כש"כ לדבר מזה ואמרין שם מ"ב אמר אבי משמעות דורשין ה"ב ורבא אמר דבר הרשות א"כ ואם נימא דלר' יהודה דילין לה מקרא דוביום דיש יום שא"כ רואה בו הוא נשכח דאף בדיעבד אינו מועיל א"כ איך אמר רבי דל"ה הרי הוא אומר כו' אם ממתניין לו לדבר הרשות כש"כ לדבר מזה וזה א"כ נריך ונריך דלי מהסא אינו אלא לכתחילה אבל אם בדיעבד ראה וסימא או טיהר מעשיו קיימין ואפי' א"כ רבי א"כ כו' דמהסא שמעינן לה הך. דינא. ורשינא להפנים יפות בפי' חזינא עה"ס וצוה הראות בו בשר חי יטמא כ' שם ע"ד הת"כ וצוה מלמד שנותנין לו ב' ימים ב' ימים לביתו ב' ימים לכסותו דברי ר' יהודה וכו"מ ונראה דקאי על חג השבועות וקמ"ל דאף יום שאחר חג השבועות הוא יום הטובות ותו דשמיני שמחה הנשחטים בחג מזה אכילתן לשני ימים כדליתא בפסחים ד"ט דאכילת שלמים היא מ"ט לבגלים וכו"ל דאכור למעט באכילת קדשים לכן נותנין לו ב' ימים עכ"ל וכו"ל דבריו אלא אליבא דאמר עולא אר"א פסחים ע' ב' שלמים ששחטן מעי"ט אינו יואל בהן משום שמחה דכתיב וזבחתי וזבחת בשמיני וזבחת בשמיני משא"כ לרבינן אר"א עיי"ש וא"כ לדברי הפנים יפות א"ס מ"ט וכן ברנל נותנין לו כל ימות הרנל דהיינו לפי ערך שלמי שמחה הנשחטין ברנל ואפי' דמעות שמחה ליכא בהסא יומא וזה אינו דלורייא ושפיר הוי דומיא דחתן מיסו דברי הפנים יפות לא נהירין לי כלל. (ה) לילי שאר כו' ז"ל שאר לילי כמו שהוא בנדפס וכו"ל בשב"ל השלם כו' רס"ב בשם היראים והנה רש"י כ' בסוכה שם ושאר הלילות ל"ז ריבויי דיימין אפי' לילות במשמע דכרבינן גבי סוכה שם מ"ג א' ודעת רבינו היראים אינו כן אלא כמ"כ החוס' בפסחים ע"א א' ד"ה לרבות בשם הירוי"א דה"ה לילות אחרות אינן נריך רבוי כו' וכ"כ בשם חדש והנה ע"ד רבינו דמ"ע בפ"ע הוא לשמח לוי גר יתום ואלמנה בשלש רגלים וכדעת בזה"ל עיין לעיל כו' רכ"ז ודלא כהרמב"ם ודעמי' שלח חצונו ד"ז למ"ע בפ"ע ועפי"ז יש להבין מנין לנו במעות שמחה ליו"ט האחרון של חג דיש לשמח לוי גר יתום ואלמנה בשלמה להרמב"ם ודעמי' י"ל דכיון דמרבין יו"ט האחרון לשמחה ממילא בכלל שמחת הרנל הוא להיות שמחה ארבעה אלו ג"כ דמאורע טוב שמח ברנל כמו כן שמחת לוי גר יתום ואלמנה משא"כ לרבינו הרא"ה דלא תלי זה בזה דהא חשיב להו למאורע בפ"ע קשה כ"ל וי"ל אף לדעת רבינו כיון דכתיב והיית אך שמח ילפינן שמחה דשמיני עזרת משמחה דג' רגלים במה מצינו מה החס מזה לשמח לוי גר יתום ואלמנה אף שמ"ע כן מהראש"ס בהערות וחיובים לבדר מנין המעות לזה"ל כ' לחדש דדברי ה"ג שם אות ג' כי הוא יתשוב ראוי חגיגה ושמחה ושמחת לוי גר יתום ואלמנה בשלש רגלים בשלש מעות דהיינו כל רנל בפ"ע וא"כ אלו הך עיין יתשוב לוי"ב וזהו דלא כמ"כ בהש"ס כו' רכ"ז [ד' עיין] דע"ד מהראש"ס שמחת לוי גר יתום ואלמנה עשה א' ואף דשמחה בחג המעות לא כתיבה בזה"ל עיין לעיל אות א' לא חס ליה מהראש"ס אף קשה לי דל"כ ה' ראוי למנות מעות שמחה ביו"ט האחרון של חג למאורע מיוחדת דלויכא ריבויי בפ"ע דבקרוב כתיב ושמחתם שבעת ימים וכו' רממנא והיית אך שמח לרבות יו"ט האחרון. והגאון בעל מעה"ח בסדר משפטים כ' בזה לדעת הרמב"ם אפשר ליישב עפמ"כ בעיקר הש"י שאין למנות כל מה שלמים באלה מ"צ מדות או מרבוי דקרא ואפי' מה שבא למשה בקבלה מסיני ולמשה בפ"ע אין מקרא מפורש רק ריבוי והיית אך שמח ואף לדעת הרמב"ם שם כ' ללדידן דק"ל כרבינן ואין שמיני חלוק לשמחה משאר רגלים דנהגא ג"כ ביום ובלילה לכן אין לחשוב למ"ע בפ"ע עיי"ש וכו"ל אי חשבינן לשלש רגלים למאורע אחת אבל לפמ"כ מהראש"ס לחשוב לדעת בזה"ל ג' רגלים כל רנל ורנל למאורע בפ"ע א"כ הו"ל לחשוב שמחת שמי"ע למ"ע בפ"ע:

ספר עמוד ז איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

ג' אשרות הן אילן שנמטעו מתחילה לע"ז אסור שנאמר ואשריהם תשרפון באש (א) החליף נוטל מה שהחליף שנאמר ופסילי אלהיהם תגדעון לא החליף אלא העמיד תחתיה ע"ז מצוה לסולקה ויותר שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא וכאשר יגדענה ישרש אחריה דתניא ע"ז (מ"ג ב') רא"א מנין לקוצץ האשירה שחייב לשרש אחריה ת"ל ואבדתם את שמם מן המקום ההוא א"ל ר"ע א"צ הרי כבר נאמר אבד תאבדון שלא (ב) לשנות את השם יכול לשבח פי' לא לשבח ולא לגנאי ת"ל שקץ תשקצנו וכשם שמצוה לגדע ולשרש ע"ז מחוברת כך מצוה לגדע ולשרוף את התלושה דכתיב פסילי אלהיהם תשרפון באש (ג) :

סימן תכט [ק]

נר שבת וגר חנוכה . נר חנוכה אע"פ שהיא מצוה מדרבנן ומצות דרבנן שאין לה אבות לא באנו למצוה (א) כללנוה עם נר שבת אגב שימפא ויען אין לה אב לא כתבנו פירושה ויען אמרו נביאים (ישעיה נ"ח י"ג) וכבודו מעשות דרכיך אמרו חכמים וצו להדליק נר בשבת לכבוד שבת (ב) ואסמכוה אקרא וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא ובשבת פ' ב"מ (ל"ה א') מפרש ליה בנר שבת דתנן שלשה דברים צריך אדם לומר

תועפות ראם

(א) בלא נדעה ופסלה והחליף ונמל כו' כ"ל ע"פ הנהגת הגר"א ז"ל שם בספרי והנה לפמש"כ הספרי משא"כ ופסילי אלהיהם היינו מה שנדעו ופסלו לשם ע"ז והחליף וע"ז אמרה תורה תגדעון ובע"ז כ"ב א' למדו מדכתיב פסילי אלהיהם תשרפון בלא משפטל נעשה אלוה דע"ז של נכרי אסורה מיד ולכאורה ה"ל דכתיב ופסילי אלהיהם נמא משגדעו ופסלו לשם ע"ז נעשה אלוה ואע"ז דלא נעזרה עדיין לאסר החליפין של אח"כ ולא ק"ב החוס' בע"ז מ"ח א' ד"ה גדעו דאפי' למיד ע"ז של נכרי אסורה מיד היינו בדבר תלוש דכתיב פסילי אלהיהם כיון שפסלו נעשה לו אלוה אבל זה שהוא מחובר ואין דעתו שיהי' ע"ז רק מה שחליף אין לאסרו בלא השתחוה עכ"ל וקשה דהא גבי מחובר נמי כתיב פסילי אלהיהם כהספרי. דהכא ויש לומר דשאני הכא דלא"ל פסילי אלהיהם משפטל נעשה אלוה ותגדעון דהא אין עיקרו לאסר וע"כ מה שאמר הכתוב תגדעון היינו אח"כ שחליף וא"כ מסתברא דהיינו ג"כ כשיתקיים מחשבתו שחשב לעבוד בגדולין שיגדלו מעשה וכן עשה שהשתחוה ע"ז אחר הכתוב תגדעון משא"כ בדבר תלוש דכתיב פסילי אלהיהם תשרפון בלא דר"ל משפטל נעשה אלוה ותשרפון בלא . ומש"כ כאן בלשון הספרי לא החליף אלא העמיד תחתיה ע"ז כו' משמע דלגדעה ופסלה קאי דכשחליף נוטל מה שחליף ואם לא החליף אלא העמיד תחתיה ע"ז מזה לסולקה ומותר שגאמר נאבדתם את שמם מן המקום ההוא וא"ש דמשמעות הספרי דכ"ז שלא נעלה אסורה מן התורה דדריש ל' מקרא ואילו החוס' בע"ז מ"ז ב' ד"ה ה"ב כ' כל זמן שלא נעלה איסורא דרבנן איכא עיי"ש וכ"כ הכ"מ בפ"ה מהל' ע"ז ה"ד דשאני הכא דגדעו ופסלו לשם ע"ז ומש"כ כי העמיד תחתיה ע"ז אח"כ כ"ז שלא נעלה אסורה מן התורה ועיין בספר תורת חיים למס' ע"ז דמ"ח מהבית שם דברי הספרי (וע"ס יש שם בהעמקת הספרין) ופי' דברי הספרי דהא דקמי' העמיד תחתיה ע"ז בשנעמד תחילה להעמיד ע"ז תחתיה איירי ולכן כל זמן שהוא שם אסורה דה"ל משמיה ע"ז לאסורה מדרשו"ת אבל אם העמיד תחתיה ע"ז וחזר הנכרי ונעלה משם ואין דעתו להחזירה ממלא שנתבטלה ע"ז וקי"ל ע"ז שנתבטלה נעלמה משמיה עיי"ש ולפ"ד לא גרסינן בספרי הכ' ג' תיבות לא החליף אלא וכן מחקק הגר"א שם אבל בדברי רבינו שם בלשון הספרי מזה לסולקה דמשמעותו שמוזה על הישראל לסולקה משם אין לומר כדברי הגר"א דהא ציטוט הישראל לא מהני כמש"ס אם לא דימא דל"ל פצתה ובע"ז מ"ז א' צעזעל דר"א הספר דהיינו שמוזה לנכרי לסולקה משם לגמרי ודו"ק . (ב) שלא ע"ס וז"ל אלא ומשכ"ר יכול לשבח פי' לא לשבח ולא לגנאי כוונתו לבאר דברי הברייתא דע"ז מ"ו א' שאמרו יכול לשבח דבאמת כוונת הברייתא יכול עד כאן לא אמרינן דמכנין אלא כשהיה שם ע"ז נקרא לשבח וכנה לה שם להסיר השם של שבה והו' לא וזהו כוונת ג"כ במ"א אח"כ יכול לא לשבח ולא לגנאי דכ"ל יכול בהשם שמתנין לה עתה הוא לא לשבח ולא לגנאי ת"ל כו' ומה שאמרו צנמרא לשבח ס"ד אלא יכול כו' אינו מגיה הברייתא כמש"כ החוס' צנ"ק מ"ס ב' ובכ"ד אלא שפי' צנמרא כוונת הברייתא היאך יתפרש יכול לשבח והוא מנוצר בדברי רבינו שם יכול לשבח פי' לא לשבח ולא לגנאי ובנדפס יש ע"ס וחכר תיבת אלא קודם לכתוב לה שם וכן חסר תיבת אלא אחר לשבח ס"ד . (ג) פסוק זה הוא בדברים ז' כ"ה , ויש לדקדק למה לא הביא רבינו מן הקודם שם ז' ה' ופסיליהם תשרפון בלא וי"ל דהתם מיידי לשרוף את המחוברת דמיה מיידי לעיל מו"י ואשיריהם תגדעון ועו"א דפסילי האשירה תשרפון בלא מש"ה מיידי רבינו קרא אחרינא ועיין ע"ז מ"ה ב' רש"י ד"ה שריפה בעי שם כדברי רבינו ועוד כתיב אחרינא פסילי אלהיהם תשרפון . ודע דרבינו כ' לגדע ולשרוף ע"ז התלושה וכן לגדע ולשרש ע"ז מחוברת אולם לשון הבה"ג בם' מנין המנות לשרוף ולגדע ע"ז ומכרש"ס בהעמקתו חלקם לב' עשין וכו' בסי' קכ"ה לשרוף אורות אלהים ובסי' קכ"ו לגדע ולשרוף אלהים עכ"ל וכאילו לשרוף הוא בע"ז התלושה ולגדע הוא בע"ז המחוברת ודברי הרמב"ם אלו מן אלא דלגדע הוא בתלושה וה"ה דשיריהם בתלושה וידוע דרבינו אמרין בה"ג קאי ועיין בהשגה :

(א) למזה נדפס הגי' למות , והנה משכ"ר בראש , נר שבת וגר חנוכה" הוא לשון הבה"ג צנמין העשין שלו וע"ז ביאר רבינו דעת הגאון דלא מנה אלא נר שבת ואנ"כ שיפסא כלל עמה נר חנוכה והוא דלא כהרמב"ם בשה"מ ששך סוללה על הבה"ג שמה נר חנוכה צנמין הבה"ג וכמה דיו נשתפסו בזה לתוך דעת הבה"ג ורבינו ריפס אותו על נקלה . (ב) לכבוד שבת ואסמכוה אקרא כו' , עיין באו"י כל' ע"ס סי' י"א שהביא שם פר"ח עמ"ס צנמרא ל"ד א' מה"מ דפר"ח מנלן דלריך הדלקת נר בשבת שגאמר וידעת כו' וא"כ רבינו הביא פי' הגמרא על המשנה שהוא ראשית המקור למנות הדלקת נר בשבת ולא הביא הך דשבת כ"ה ב' שאמרו שם מפסוק ותזנח משלום נפשי אמר ר' אבהו זו הדלקת הנר בשבת ובתדא"ז פס"ז ותזנח משלום נפשי ראב"י אומר זו הדלקת הנר בשבת , ועיין פרש"י שבת כ"ה ב'

498 ספר עמוד ז איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

דכתיב בפ' שופטים לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קומם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וגו' וסמך ליה תמים תהיה עם ה'א פי' אל תאמין באלו אלא היה תמים (א) ואמרינן [ספחים ק"ג ז'] סנין שאין שואלין לכלדיים ת"ל תמים תהיה עם ה' אלהיך ותניא תמים תהיה עם ה'א כשאתה תם חלקך עם ה' אלהיך וכן בדור הוא אומר ואני בתומי אלך:

סימן תלב [רצד]

הבן יתד על אונק. צוה הקב"ה בפ' כי תצא כי תצא מחנה על אויבך וגו' וכתיב ויתד תהיה לך על אונק פי' כשישראל יוצאין למלחמה היו מוליכין את הארון (א) במלחמה עמהם וצוה הקב"ה שינהגו בקדושה ובטהרה ויבינו יתד לחפור ולכסות צאתם. ותניא אונק אין אונק אלא טקום וזינך שיתן יתד אצל כלי וזינו להיות מוכן כשיצטרך ולטה כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך זה מחנה ארון:

סימן תלג [רצ]

מצות הקהל. צוה הקב"ה כשיקרא המלך את התורה שיבואו כולם לשמוע (א) דכתיב בפרשה וילך מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות בבא כל ישראל לראות תקרא את התורה באזניהם וכתיב הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו וגו' ואמרינן

תועפות ראם

(א) אלא היה תמים, דעת רבינו כנה"ג במנין המלות עשין קמ"ד להיות תמים וכ"כ הרמב"ן מזהו ח' עיי"ש שז' והמלות הולת נעשוהו א"ל כאשר בא לברות לו בריה לתת לו זרע אמר התהלך לפני והיה תמים כו' ולדבריו יקשה מה שראיתי מקשים דא"ל הרי נאמרה לנ"ג ונשנית בסנין והיה ראוי שלד"ה יהיה ב"ג מזהר עיין סנהדרין כ"ו ז' אבל לפמ"ש בנדרים ל"א ז' ול"ז ח' ולא נקרא תמים אלא ט"ש מילה שנאמר התהלך לפני והיה תמים א"כ לא נאמרה מזהו וז' לנ"ג וזהו דעת רבינו ולפמ"ש ל"ז ח' אמר ר' הושעיא כל המתמים עליו שש עומדת לו שנאמר התהלך לפני והיה תמים וכתיב והיה לך המון נשים נראה דלפי"ו נדרש והיה תמים כמו שז' הרמב"ן וז"ל לפי"ו במקרא שלפניו תמים הויה עם ה'א יפרש ר' הושעיא כמש"כ רבינו ותניא כו' והוא מהספרי תמים פי' כשאתה תם תהיה עם ה'א פי' חלקך עם ה'א וז"ל המדרש שז"ס ריש מ' קי"ט הקב"ה לא ביקש מאברהם אלא שיהי' תמים שנאמר התהלך לפני והיה תמים וכן אמר משה לישראל תמים תהיה וגו' ונראה משם כד' הרמב"ן:

(א) הארון. בנדרים ד' ואלקווא הגידסא היחד ולפי"ו משכ"ש א"ח"כ וזהו הקב"ה שינהגו בו קדושה וטהרה ט"ש הוא וכו"ל שינהגו בקדושה וטהרה והרמב"ם ספ"ו מהל' מלכים כ' וזין שיש עמהם ארון וזין שאין עמהם ארון כך הם עושין תמיד שנאמר והיה מחניך קדוש ורבינו סיים וכו' כי ה"א מתהלך בקרב מחניך זה מחנה ארון ונראה שנקח זה ממנו ששנינו בסוטה מ"ב ח' ע"פ כי ה"א הולך עמכם להלחם לכם [דברים כ' ד'] זה מחנה הארון אבל ל"מ לרבותיו שידברו כן ע"י הפסוק שלפניו ובסוטה ג' ז' אר"ח בתחלה קודם שחטאו ישראל היתה שכינה שורה עם כל אחד ואחד שנאמר כי ה"א מתהלך בקרב מחניך. והנה הרמב"ם חשב ז' מ"ע וסייעו ויד תהיה לך להכין בשעת מלחמה דרך מחוץ למחנה שינאו העם לעשות שם נדבכים ומ"ע השנייה ויתד תהיה לך כו' כמש"כ בסה"מ עשין קל"ז קל"ג וכו"כ החינוך מ' תקס"ו תקס"ז אולם הסמ"ג עשין קי"ט חשב שניהם למ"ע אחת וכו"ה דעת רבינו וכו"ג וסר"ש בן גבירול באזהרותיו והקליר במוסף וים ח' דשנאות ועיין באר"ה ח' ארי" סוף סי' ז', והנה החינוך שם כ' דמלואו זו טוהרת בזה"ב בזכרים כי הם הנלחמים ולא הנקבות וכו' עליו במנחת חינוך שם וז"ל באמת במלחמת מלוא ג"כ טוהר העשין הללו ובמלחמת מלוא הכל יוצאים אפי' כלה א"כ טוהר בשנים ג"כ עכ"ל ולפמ"ש הנדבכים בסה"מ מ"ד ז' עמם"ש וכלה מחופתה דאין יוצאות אלא לבשל ולאפות וכדומה לזרז הנדבכים אשוי המלחמה ותו לא א"כ א"ש דברי החינוך דהרי הכתוב אומר ויתד תהיה לך על אונק ואמרו בספרי הביאו רבינו כאן אין אונק אלא מקום וייך דהיינו כלי מלחמה ואשה לאו בת מלחמה היא כמו שאמרו במדרש משלי פל"א ע"פ ידיו שלמה כבישור וגו' זו יעל שלא הרגה בכלי זין אלא בידת כחה ידיה ומפני מה לא הרגה בכלי זין לקיים מה שנאמר לא יהיה כלי נצר על אשה ופי' שם המפרש ז"ל דמשום לא יהיה כלי נצר על אשה לא נמאץ צניעות כלי זין והוא דלא כמש"כ בס' תו"א שצחי הנר"ו פי"א בביאור התרגום ויחנך שופטים ה' כ"ז שהתרגום מברר למה לקחה יתד ולא לקחה חרב מפני שלא רצתה לעבור על הלוא לא יהיה כלי נצר וגו' עיי"ש ועיין בקושרם דבר מזה מ"ע קפ"ו. ח'. ס' מש"כ שם הגאון רמ"ו ז"ל צפי' וכלה מחופתה:

(א) לשמוע דכתיב כו' רבינו חילול צניעות הצה"ל שחלק מלות הקהל לשנים דבפרשיות כ' פרשת הקהל ובסדר מנין המלות עשין קס"ב כחז מלות הקהל וכו"כ רבינו לעיל סי' רס"ו קריאתה המלך ובס"י זה שיבואו כולם לשמוע ודלא כהרמב"ם והחינוך והסמ"ג שחשבו לאחת, וראיתי בקושרם זכר למקדש ס"א אות ז' שז' ובלי ספק טופין את כל אחד מ ישראל שאינו רוצה לבוא כמו על כל מ"ע כתובות פ"א ח' עכ"ל ואני מסתפק בזה דע"כ לא מנינו שם דטופין כ"א על מ"ע דעשייתה גמר מלוא כפריעת בע"ח ושיבת סוכה ונטילת לולב ועשה סוכה שאמרו שם פי' עשה סוכה ושז שם דאילו לעשות סוכה צלא ישיבה מאי אהני לן עשייתה וכו"כ לולב ואינו עושה שאמרו שם ט"ז דר"ל שטופין אותו לנטילת לולב וכו"כ בכל המ"ע שתלויין קיומם במעשה משא"כ הכל דלף שילך למקום הקריאה אם לא יסמע למשמע אונקו עדיין לא קיים המ"ע דהעשה הוא שיבואו כולן לשמוע ובזה"ל אפשר דגם על התחלת ההליכה אין כופין דבסליכה אינו מקיים המלוא

ספר עמורז אימרים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים רנ

בהניגה פ"א [ג' ה'] דריש ר"א בן עזריה אם אנשים באים לשמוע [ב] טף למה לתת שכר למביאיהם:

סימן תלד [כג]

והתקדשתם והייתם קדושים. צוה הב"ה את ישראל שיקדשו עצמם דכתיב בפרשה ויהי כיום השמיני והתקדשתם והייתם קדושים לא מצאנו מפורש מה היא הקדושה ויש ללמד שלא יגדל אדם עצמו ביותר שהניוויל הוא חסרון קדושה כדאמרינן בברכות בסוף אלו דברים [ג' ז'] במתניתא תנא והתקדשתם אלו מים הראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים כי קדוש אני (א) זה שמן אני ה' אלהיכם זו ברכה ונראה שלאסמכתא הובא הפסוק שהרי למדנו בכמה מקומות שמים ראשונים דרבנן בהניגה בחומר בקדוש ובעירובין [ג' א'] (ב) ולמדנו מברייתא זאת שצריך לברך במים אחרונים שהרי מצוה הם מוהייתם קדושים וקדושה היא ופרישות ליטול ידיים אחר אכילה אפילו שלא בטקום סכנת מלח ומה שאמרו חכמים חולין [ק"ט ה'] מים אחרונים חובה פי' צריך להזהר בהם יותר ממים ראשונים. וכן שמעתי משמו של רבי יצחק בן מלכי צדק שמברכין על מים אחרונים ורב יהודאי הגאון פירש שאין מברכין שלא נתקנו כ"א מחמת סכנת מלח סדומית (ג) זו תשובתו:

סימן תלה [רצט]

למחות זכר עמלק. כתוב בפ' כי תצא והיה בהניח ה"א לך מכל אויבך מסביב תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח ותניא בסנהדרין בפ' גדול [ז' ז'] ר"י אומר ג' מצוות שנצטוו בכניסתן

תועפות ראם

המזוה כלום עד שיסמך ועל השמועה א"ל לכוף כמזון ועיין בסמוך. (ב) אנשים באים לשמוע כו' לפנינו אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע וכן הוא נדפס אבל במס' סופרים פ"ח ה"ז אמרו אנשים באים לשמוע נשים כדי לקבל שכר פסיעות ועי"ל בביאור מקראי סופרים למחרי"ל של לחלק היות דהם ממזנות הקהל אולם במחזור ויטרי הוצא המס' סופרים בזה"ל אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע כדי לקבל שכר פסיעות טף כו' ובקונטרס זכר למקדש פ"א אות ה' כ' על כך דמס' סופרים נוסחא שלפנינו בזה"ל נוסחא זו אינה מזגת לי כל עיקר עכ"ל והנראה לי בפירוש דבאמת נשים באות לשמוע אולם גם מס' מביאין עמדה ובכלל והספך הוא ג"כ קפני קפנים כמס' כנס' אור החיים פירש וילך פסוק י"ג ובדלי כרוכים המה לאמונה ומהמחמת הנשים המספלות בהספך שלהן אינן יכולות לשמוע קריאת המלך וא"כ אותן הנשים נכללות במ"ס במשנה י"ד פ"ה דאבות, ד' מדות בהלכי בהמ"ד, הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו דהיינו שכר פסיעות כמס' כ"ב א' וספיר אמרו במ"ס נשים כדי לקבל שכר פסיעות דבדלי המה אנוסים שאינן יכולות לשמוע הקריאה אלא כדי לקבל שכר פסיעות ולפמס"כ במחז"ל יותר נכון דחרתי איתנא נשים יס נשים שאינן מספלות בהספך שלהם ועליהם השכר של שמיטתן וע"ל אמרו נשים באות לשמוע ויש נשים שמספלות בהספך שלהן ואינן יכולות לשמוע ועליהן אמרו כדי לקבל שכר פסיעות כדין הולך לבהמ"ד ואינו עושה דהיינו שאינו שומע דשכר הליכה בידו. והנה בס' יראים הנדפס העתיק סף למה באים להכפיל שכר מביאיהם ופי' להכפיל נראה לפרש עפ"י מ"ס בברכות ו' ב' אמר אביי אנרא דכלה דוחקא וא"כ ע"י הספך נעשה דוחק גדול ומקבלים מביאיהם שכר כפול הא' עבור הכאתם את הסף והב' דע"ל הדוחק נתרבה ונתרבה שכר עמלם כדין אנרא דכלה דוחקא ויראיתו מזה בבהמות שס"ח ד' וילגא למ"ס להגאון ר' גדליהו ליפסין ע"ש מחז"ל ר' וואלף איגר עי"ל ופי"ל יס לפרש כדי לקבל שכר פסיעות דמ"ס על אנשים ונשים עפ"י מ"ס בברכות שס' אר"י אנרא דפרקא דהספך עי"ל בפרש"י וחזין:

(א) כי קדוש אני זה שמן, לפמס"כ בלן נראה דנקטו בברייתא אותו פסוק דויקרא י"א מ"ד ומ"ס א"י ה"א זו ברכה עכ"ל דהוא רישא דקרא דכתיב שם אני ה"א ויראים הנדפס איתא כי קדוש זה שמן הסוב ועיין במע"ס ס"ס אלו דברים. (ב) רבינו לא הביא כאן ראיא מחולין ק"י א' דמס' רא"י ברורה שמים ראשונים דרבנן ועי"ל ק"ס א' תוד"ה מים וכדברי רבינו כ"כ בנדק הבית שבהמ"ל ריש בית השני ועי"ל במשמרת הבית ונראה מדברי רבינו שמפרש זו ברכה דר"ל בזה"ל שמברכים אחר האכילה ללא כהמ"ל שפי' זו ברכה כלומר זו שמברכים על מים ראשונים דלמחר"ל הו"ל לרבינו להוכיח דע"כ אסמכתא היא דברכה אמית הראשונים מן התורה לא אסמכתא. (ג) סדומית וברייתא זו תשובתו כ"ל וכו' נדפס ובשנ"ל השלם סי' קמ"ט הביא ד' היראים ועי"ל שס' לחלק הא דקאמר חוצה ואין טעוין ברכה היינו לשאר מסובין כו' ומה שמשמע הים שטעוין ברכה היינו למצרך עמלו לפי שידים מוזהמות פסולות לברכה ועיין הע"ש שא"י כ"ד אות י"א, ובשו"ת הראב"ה סי' קנ"א כ' ושמעתי מרבותי שצריך לברך על מים אחרונים כו' ונראה שכוין להכריע ממין שהי' רבו שס' שם כלשון היראים ממש עי"ל שהשיג ע"ז וז"ל ואין ל"ל הלוי דלי מנוה"כ דאסמכתא א"כ אשמן נמי יצרך אלא בין על שמן שאינו כ"ל להעביר הוזהמא ובין על מים אחרונים שהם משום סכנה לא יצרך וקרא אסמכתא בעלמא הוא עכ"ל והכרז בלשון רא"ד של"ס א"כ ק"ל לדעת רבינו מחולין פ"ז א' שאמרו כוס של ברכה פוה מ' וזהוים ואס"ד שצריך לברך על מים אחרונים ולפמס"כ השנה"ל דהמנכר לנד הוא שחייב במים אחרונים א"כ הו"ל חמשים וזהוים ומאיתי בביאור מעשה בללאל להריקאנטי סי' פ"ה שהעיר ג"כ בזה עי"ל ועיין הע"ש שאלתא קמ"ל אות א', וראיתי לרבינו ירוחם נפ"ז ח"ז שס' וז"ל וא"ל שאין לברך עליהם כלל הילכך לא יטול ולא יצרך כלל וכן עיקר עכ"ל וז"ל דפ"ס שס' וכנ"ל הלכך יטול כו', ועיין בזה"ק פ' תרומה ק"ד ב' שס' שם חוצה אשון ובאלתר דמזבח